

CDN

Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Lesznie

Teatralne abc

Oprac. Ewa Śliwińska

Teatr - pojęcie

Teatr – rodzaj sztuki widowiskowej, w której aktor lub grupa aktorów na żywo przedstawia sztukę dla zgromadzonej publiczności. Terminem teatr określa się też sam spektakl teatralny lub budynek, w którym odgrywane jest przedstawienie.

Narodziny teatru

Początki teatru europejskiego należy szukać w Grecji, w Atenach ponad dwa i pół tysiąca lat temu.

To tam, u stóp Akropolu powstawały pierwsze pieśni i formy dramatyczne ku czci bogów, a szczególnie ku czci Dionizosa, boga urodzaju, wina i życia, mającego postać pół człowieka i pół satyra, pojawiającego się w towarzystwie wesołych kozłat.

Od tych pieśni wywodzi się termin tragedia – tragos – kozioł, ode – pieśń, tak więc tragedia to dosłownie pieśń kozła.

Przedstawienia teatralne odbywały się na świeżym powietrzu, stąd wzięła się nazwa Amfiteatr.

Pieśni ku czci Dionizosa i innych bogów (dytyramby) wykonywane były przez chór satyrów z przewodnikiem – Koryfeuszem. Z czasem Koryfeusz z przewodnika czy dyrygenta stał się uczestnikiem dialogu między nim samym a chórem, wkrótce chór satyrów został zastąpiony chórem osób związanych z treścią dramatu.

Za twórcę tragedii uznaje się **Tespisa**, wędrownego artystę, który w VI w. p.n.e. na zaproszenie Pizystrata, władcy Aten - zmodernizował ceremonię ku czci Dionizosa wprowadzając jednego aktora – postać (angelos), który też grał różne role.

Chór był wtedy zbiorem ludzi, a tragedią - głównie wypowiedzi chóru z małymi wstawkami aktora.

Ajschylos wprowadził drugiego aktora, odpowiadającego na słowa przewodnika chóru, w ten sposób powstaje scena z dwoma aktorami, maleje rola chóru, a rośnie rola dialogów i znacznie się polepsza dramaturgia (V w. pne). Później stało się tradycją, że w czasie tych świąt odbywały się konkursy dramatyczne.

Sofokles wprowadził trzeciego aktora i uczynił tragedię samodzielny dziełem.

Eurypides jako pierwszy odszedł od tematyki związanej z bóstwami.

Twórcy tragedii greckiej:

Tespis,

Ajschylos (Oresteja, Błagalnice)

Sofokles (Antygona, Król Edyp)

Eurypides (Medea, Elektra, Ifigenia)

Arystofanes – twórca komedii (Ptaki, Osy, Żaby, Chmury)

W IV w.p.n.e. filozof Arystoteles w swoim dziele Poetyka podnosi rangę teatru i tragedii pisząc, iż poprzez naśladowanie uczymy się, a przeżywanie tragedii powoduje oczyszczenie umysłu ze złych doznań (KATHARSIS).

Budowa teatru antycznego – główne elementy :

- Proskenion – dzisiejsza scena, miejsce podwyższone
- Orchestra – półkolisty obszar na środku dla chóru (max. 15 osób)
- Theatron – ławy na których zasiadali widzowie, wznosiły się stopniowo w górę
- Skene – dzisiejsze garderoby i magazyny na rekwizyty
- Parodos – boczne wejście dla chóru pomiędzy frontową ścianą skene przylegającą do orchestry a theatronem.

Epidauros

Główne rekwizyty w teatrze greckim :

Wszystkie rekwizyty w teatrze antycznym miały za zadanie sprawić, by aktor stawał się postacią potężną. Wynikało to z przestrzeni amfiteatrów, która czasem bywała ogromna, a aktor musiał być widoczny.

Z najważniejszych rekwizytów wyróżniamy: MASKI, KOTURNY, FRYZURY I DEUS EX MACHINE.

Maski – tragiczna, komiczna, męska, damska

Koturny – sandały na wysokiej podeszwie by podwyższyć postać

Fryzury - wysoko upięte, tak jak koturny miały podwyższać wizualnie postać

Deus ex Machine – dost. Bóg z maszyny – urządzenie podobne do żurawia, które służyło do objawiania publiczności bogów.

Główne rodzaje teatru

- repertuarowy
- bulwarowy
- radiowy i teatr telewizyjny
- muzyczny
- uliczny
- teatr objazdowy
- szkolny
- lalkowy – przy zastosowaniu marionetek, kukiełek, pacynek, lalek zwanych sycylijki
też jawajki (lalek z uchwytami u głowy, pleców i rąk za które aktor trzyma lalkę)
- teatr cieni
- teatrzyk KAMISHIBAI (dosł. teatr obrazkowy, papierowy)

Historia teatru lalkowego

Teatr lalek wywodzi się z obrzędów kultowych, najwcześniejsze jego ślady znajdujemy w starożytnym Egipcie, później w Azji, Europie i na kontynencie amerykańskim.

Teatr lalek rozwijał się równolegle z teatrem żywego aktora i przechodził te same fazy rozwoju.

W starożytnej Europie uprawiany w Grecji i Rzymie (gł. Lalki poruszane sznurkami), w średniowieczu przedstawiał repertuar religijny (m.in. misteria na Wielkanoc i Boże Narodzenie) oraz świecki.

W XVI wieku powstaje we Włoszech **commedia dell' arte**, komedia ludowa, wywodząca się z tradycji antycznego mimu, rzymskiej pantomimy i średniowiecznych błaznów.

Typowe postacie tego teatru to : dwóch starców, mistrzów – *Pantalone* i *Dottore*, dwóch służących *Arlekin* i *Brighella*, pokojówka *Kolombina* i *Kapitan* (kapitan jest też mistrzem).

, *Pulcinella* we Włoszech, ich odpowiedniki : *Poliszynel* we Francji, *Punch i Judy*, w Anglii, *Hanswurst* i *Kacperek* w Niemczech.

Teatr lalkowy – typy lalek

Pacynka – lalka nakładana na dłoń jak rękawiczka lub na pojedynczy palec

Teatr lalkowy – typy lalek

Kukielka – lalka umieszczana na kiju zwanym gabit i nim poruszana (tzw. lalka polska lub kukła)

Tatr lalkowy – typy lalek

Jawajka – z głową osadzoną na kiju, może mieć ruchome rączki prowadzone za pomocą drutów zwanych czempuryty

Teatr lalkowy – typy lalek

Marionetka – lalka poruszana od góry za pomocą nitek lub drucików przymocowanych do tzw. krzyżaka

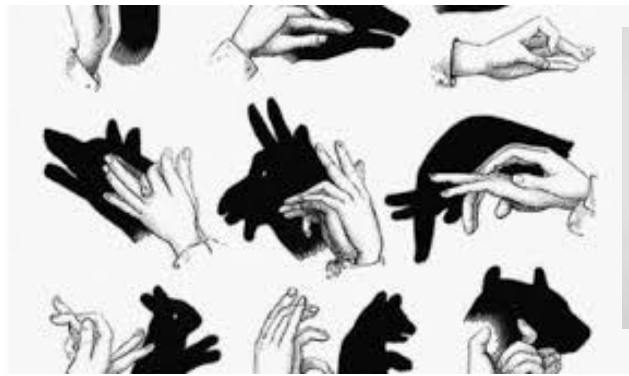
Teatr lalkowy – typy lalek

Bunraku – duże lalki - poruszane przez więcej niż jednego animatora zazwyczaj ubranego na czarno, by być mało widocznym

Teatr cieni

Widz obserwuje na ekranie cienie rzucane na ekranie przez aktorów, lalki i inne rekwizyty

Teatr KAMISHIBAI

Kamishibai – Kami – papier, Shibai – teatr
teatr obrazkowy, wykorzystujący karty z
ilustracjami i tekstem, przedstawiany w drewnianej
lub kartonowej skrzyni – butai.

CDN-Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Lesznie
posiada w swych zbiorach sporo zestawów planszowych do teatrzyku Kamishibai,
zarówno dla młodszych, jak i dla starszych.

Oto niektóre tytuły:

- Przygody Pingwina Pingo
- Słownik wg J,Ch. Andersena
- Bajki o Prawdziwym Szewczyku Dratewce
- Listy z Afryki Kazimierza Nowaka
- Wojenne dzieci – opowieść o losach dzieci w czasie II wojny św.

Zapraszamy do biblioteki na zajęcia z wykorzystaniem teatrzyku Kamishibai.

